

MINIMALIA MAXIMALIA 42 ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΒΕΛΟΝΑΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας • Email: pgdimakis@gmail.com

Η ευτυχής στιγμή, για κάθε ερασιτέχνη φωτογράφο, είναι η απροσδόκητη σύλληψη τής στιγμής, πού συντελείται ένα γεγονός πού τρέχει στην επικαιρότητα, δράσεις, κινήσεις κ.λ.π. πού αποτυπώνει, και, μπορεί, σε πολλές περιπτώσεις, να αποτελέσει, τράπεζα ισχυρών δεδομένων, όπως σ αυτή τήν εξαιρετική, φωτογραφική στιγμή, πού η εικόνα δεν είναι, παρά ένα ευρηματικό σκηνοθετικό θέατρο, από τον μέγα σκηνοθέτη, πού μάς ορίζει και όπου η άσκηση μίας, νέας οικογενειακής δραστηριότητας, φαίνεται να ρίπτει τίτλους τέλους, ενός επαγγέλματος, πού υποδηλώνεται, με το εικονογραφημένο, μ' ένα λευκό χρώμα, ανυπέβλητης αισθητικής φθοράς, στο βάθος πεδίου τής σκηνής, σχηματοποιεί τήν εικόνα, τα ερμητικά κλειστά, ταμπλαδωτά πορτοπαράθυρα, χειρών ποιήματα και τήν χαίνουσα θύρα, πού φαίνεται να καταπίνει, το επάγγελμα ενός εκ τών πολλών, εμποροραπτών, τής μικρής μας πόλης, τού Ευστ. Αχιλλέα Κατσούλα.

Η συντροφία τών γυναικών, φαίνεται εύθυμη, άνετη, καθισμένη στο σκιερό καλκάνι, τού παλαιού ραφείου, κρατώντας τον ιστό και τήν ροή, ενός αφηγήματος, με ενδιαφέρον, για τις πολύωρες αυτές συνάξεις, συνεργατικής συμμετοχής, συγγενών, φίλων, γειτόνων, πού από παμπάλαια πατρογονικά προτάγματα και παρακαταθήκες, προστρέχουν σε συνδρομή στις κρίσιμες φάσεις, τού αγροτικού βίου, όπως είναι ο θερισμός, ο τρύγος, η συλλογή καρπών, το ξεφλούδισμα τού καλαμποκιού, το στούμπισμα τού σουσαμιού, το κουκολόδι με τις καντήλες τού μπαμπακιού, και, τόσα άλλα διαδραστικά συμβαίνοντα, κοντά στην φωτιά, τις χειμωνιάτικες μέρες, αλλά και περισσότερα άλλα, πού επιβάλλει η ευρεία γυναικεία δικαιοδοσία και η υποταγή των, στους άγραφους σιδηρούς κανόνες και κώδικες τού βίου, πού αποδίδει και μεταφέρει, στις επερχόμενες γενεές, ως χειραγώγηση και φυλακτό και οδηγητικό μίτο, τής ιδιοπροσωπίας και ιδιόλεκτου, πού ασκείται ακριβώς, σε τέτοιες συναθροίσεις, πού οι κοινωνικές Ομάδες, φύλακες τών παραδόσεων μέχρι τώρα.

Η γυναικεία δραστηριότητα και η εθελοντική συμμετοχή αυτή, προΐον μακράς διεργασίας, είναι αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας και υπόκειται στην φθορά και τήν διαβρωτική επιρροή, τών νέων προτύπων, πού σέρνουν μαζί τους, όσους άκριτα θεωρούν κάθε νεολογισμό, ή παραδοξότητα παρουσίας, κριτήριο αξιολογικό και έγκυρο.

Η θαυμάσια στιγμιαία φωτογραφική σύλληψη,

Ο πέρασμα τού καπνού στην Ελάτεια

μίας τέτοιας σύναξης, αποτελεί και εύρημα μελέτης, τής γλώσσας τού σώματος, μίας συγκροτημένης κυτταρικής μονάδας, τής μικροκοινωνίας, τών περικλειστων συντροφιών, πού αναδύει και σχηματοποιεί κοινωνικά στρώματα, ρεύματα και πολλές φορές τα κατευθύνει, ή, τα εκτρέπει. Η διάταξη τής Ομάδας αυτής περιλαμβάνει ακόμη, ενδυματολογικές διαφοροποιήσεις, για τα νεότερα μέλη, πού προωρίζονται τις επερχόμενες αλλαγές. Ακόμη εδώ είναι η ευκαιρία, να μνημονευτούν, μέλη τής συντροφιάς πού έφυγαν και ίσως παρακολουθούν, εκ τού μακρόθεν, τα τεκταινόμενα.

Η διάταξη τών απεικονιζόμενων εξ αριστερών: Η Μεγάλη σεβάσμια Μητέρα, η γιαγιά Αχιλλεία, με μία εξέλιξη τού αρχαίου πόλου, στην περίδεση τής κεφαλής, άγρυπνος φύλακας τού παιδιού, ασφαλισμένου μέσα σε κοφίνι-γαλίκι, η Ασημίνα Ευστ. Κατσούλα, η Μήτσα Ν. Κατσούλα, η Κατίνα Κων. Κατσούλα (Τσολιά), η κόρη Γ. Λουκαδάκου, η Βαρβάρα και η Κούλα Ευστ. Κατσούλα και η Πηνελόπη Ευστ. Κατσούλα, το γένος Μανδυλάκη, πρόσωπα οικεία και αγαπητά, ένα αντιπροσωπευτικό ανθολόγιο προσώπων και παρουσιών, με κοινωνικό αποτύπωμα, ενεργό και αξιομνημόνευτο. Οι ευκαιρίες και οι συγκυρίες, αυτών τών συναθροίσεων, και λόγω τών μηχανοκαλλιτεργιών, έχουν διαφοροποιηθεί, με αποτέλεσμα, τήν ουσιαστική διακοπή, τών πληροφοριών, πού είχαν συγκεντρωθεί, από αιώνων πείρα και παρατηρήσεις, πού τώρα ονομάζουμε άυλο λαϊκό πολιτισμό, πού αποτελεί και εθνική και εθνοτική ταυτότητα.

Το πολυτιμότερο αγαθό

Η γλώσσα μας αποτελεί το πολυτιμότερο στοιχείο του πολιτισμού μας. Τα σημαντικότερα ανθρώπινα δημιουργήματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τον λόγο. Με τη γλώσσα οι άνθρωποι επικοινωνούν και χάρη αυτής οργανώθηκαν κοινωνίες, ανταλλάχθηκαν ιδέες, γνώσεις και εμπειρίες, περιγράφηκαν γεγονότα. Ακόμη, με τις λέξεις εκφράστηκαν διάφορα συναισθήματα και δημιουργήθηκε ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ!

Μαρτυρία σ' αυτά που προαναφέρεται αποτελούν τα λόγια του Ισοκράτη: «έγγενομένου δ' ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλλήλους καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦς, περὶ ὧν ἂν βουληθῶμεν, οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπὸ ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ συνελθόντες πόλεις ὠκίσασαν καὶ νόμοις ἐθέμεθα καὶ τέχναις εὕρομεν, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ δι' ἡμῶν μεμνηχνημένα λόγος ἡμῖν ἐστὶν ὁ συγκατασκευάσας.» (Αφότου, όμως, γεννήθηκε μέσα μας η ικανότητα να πείθουμε ο ένας τον άλλον και να ανακοινωνούμε τις επιθυμίες μας, όχι μόνο απληθαστήκαμε από το να ζούμε σαν θηρία, αλλά και, αφού συγκεντρωθήκαμε, ιδρύσαμε πόλεις και θεσπίσαμε νόμους και εφεύραμε τέχνες και σχεδόν σε όλα όσα επινοήσαμε ο λόγος είναι που μας βοήθησε να τα δημιουργήσουμε).

Μέσω της γλώσσας, παίρνουν νόημα και υπόσταση οι σκέψεις μας κι έτσι εκφράζουμε αυτό που λέει η καρδιά και το μυαλό μας. Βροντοφωνάζουμε τα δικαιώματά μας!

Η νέα ελληνική είναι η εξέλιξη της αρχαίας ελληνικής. Ο Οδυσσεύς Ελύτης είπε: «Εγώ δεν ξέρω να υπάρχει παρά μία γλώσσα, η ενιαία ελληνική, όπως εξελίχθηκε από την αρχαία που έφτασε να είναι το μεγάλο μας καμάρι και στήριγμα».

Την ελληνική αυτή γλώσσα που χρησιμοποιούμε σήμερα, τη χρησιμοποιούσαν πριν χιλιάδες χρόνια ο Όμηρος εξιστορώντας το θρυλικό έπος του Οδυσσέα, ο Περικλής για να μνησεί τη δημοκρατία, η Σαπφώ για να εξυμνήσει τον έρωτα και ο Σωκράτης για να κατεβάσει, όπως υποστηρίζουν πολλοί, τη φιλοσοφία από τα άστρα στη Γη. Ο Μέγας Αλέξανδρος διαδίδοντας τη γλώσσα μας στα βόρεια ανατολικά και φτάνουμε στον Καβάφη, τον Ελύτη και το Ρίτσο και σε χιλιάδες ακόμα προσωπικότητες της μακραίωνης ιστορίας και παράδοσής μας. Με τις ελληνικές λέξεις, λοιπόν, εκφράστηκαν τα μεγαλύτερα πνεύματα που διατύπωσαν τις ιδέες τους και τις ανησυχίες τους, εξύψωσαν τον άνθρωπο και τις αξίες του. Σε κάθε λέξη και φράση απεικονίζονται στοιχεία από την ιστορία, τη σκέψη, την καλλιέργεια και τον πολιτισμό. Αποδεικνύεται μέσω της ελληνικής γλώσσας, η φυσιογνωμία του λαού και γι αυτό η γλώσσα μας αποτελεί ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο* ένα κεφάλαιο που το έχουμε στα βιβλία της βιβλιοθήκης μας χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι εκεί στα φύλλα ενός σκονισμένου βιβλίου ξετυλίγεται ο πολιτισμός.

Νιώθει κανείς συγκλονιστικό ρίγος διαβάζοντας στον Επιτάφιο του Περικλή(430 π. Χ.) τη λέξη «δημοκρατία» που αποτελούσε κεντρικό θέμα του έργου του και που σήμερα πολλοί άνθρωποι παγκοσμίως προσπαθούμε να τη διαφυλάξουμε και καθημερινά αγωνιζόμαστε γι αυτήν (και ο αγώνας είναι καθημερινός γιατί κανένα σύνταγμα δεν την προστατεύει πραγματικά τη δημοκρατία).

Αισθάνεται, επίσης, κανείς απaráμιλλη συγκίνηση και τεράστιο θαυμασμό όταν συνειδητοποιεί ότι «από την εποχή του Ομήρου ως τα σήμερα», όπως είπε ο Σεφέρης, «μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδούμε στην ίδια γλώσσα». Στην ίδια γλώσσα μιλούσε ο Σωκράτης στον μαθητή του Πλάτωνα, ο Περικλής στον λαό του, στην ίδια γλώσσα γράφτηκαν τα ακριτικά τραγούδια που εξυμνούσαν τα κατορθώματα του Διγενή Ακρίτα.

Ένα ζήτημα, όμως, που με απασχολεί σοβαρά είναι η άποψη αρκετών ανθρώπων, σήμερα, που υποστηρίζουν πως η αρχαία γλώσσα είναι νεκρή και άχρηστη να διδάσκεται στα σχολεία. Θεωρώ άστοχο και αρκετά υπερβολικό το επιχείρημα! Κι αυτό που με προβληματίζει περισσότερο και με

Γράφει η
Σοφία Η. Προποπούλου

στεναχωρεί είναι πως πολλοί μαθητές αντιμετωπίζουν τη μελέτη των αρχαίων ελληνικών στο σχολείο ως αγγαρεία. Πρώτα απ' όλα, η αρχαία γλώσσα δεν είναι νεκρή γιατί ζωντανεύει καθημερινά μέσα από τις λέξεις που εκφέρουμε. Μαθαίνοντας τη νέα ελληνική κατανοούμε πως το συντριπτικό ποσοστό του λεξιλογίου, της γραμματικής και της σύνταξης είναι αντλημένο από την αρχαία ή και αυτούσιο από αυτήν. Άρα η εκμάθηση της αρχαίας είναι αναπόσπαστο και βασικό κομμάτι της διδασκαλίας της νέας και θα πρέ-

πει η εκμάθηση να είναι παράλληλη καθώς η σύνδεση τους είναι αναμφίβολη. Αξιοσημείωτο είναι πως, σύμφωνα με τον Γιάννη Ψυχάρη, πρέπει να σπουδάσουμε καλύτερα την αρχαία ελληνική για να καταλάβουμε την ιστορική αξία της δημοτικής. Επίσης, μέσω της ενασχόλησής με τα αρχαία και ειδικά τα φιλοσοφικά κείμενα των προγόνων μας, μπορούμε εμείς οι μαθητές να οξύνουμε την κριτική μας σκέψη και να κατανοήσουμε και να εκτιμήσουμε καλύτερα τις αρχές της δημοκρατίας και τη φιλοσοφία, ενώ συνάμα μπορούμε να διαμορφώσουμε έναν ανθρώπινο χαρακτήρα.

Τα αρχαία ελληνικά καλλιεργούν την παρατηρητικότητα γιατί είναι μία γλώσσα που έχει ποικίλες λεπτομέρειες που απαιτούν παρατήρηση. Αναπτύσσεται η αντίληψη της αρετής της λακωνικότητας και της ακρίβειας στον λόγο, καθώς όπως τόνισε και ο σπουδαίος φυσικός Heisenberg στη βράβεισή του στο ΕΜΠ το 1966: « Η θητεία μου στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπήρξε η σπουδαιότερη πνευματική μου άσκηση. Στη γλώσσα αυτή υπάρχει η πληρέστερη αντιστοιχία ανάμεσα στη λέξη και στο εννοιολογικό της περιεχόμενο». Τέλος, τα αρχαία ελληνικά και γενικά η ελληνική γλώσσα έχει αποτελεσματική βάση των ευρωπαϊκών κι όχι μόνο γλωσσών, ενώ χρησιμοποιούνται διαρκώς λέξεις της ως ορολογίες, αλλά και η φιλοσοφική σκέψη των αρχαίων σε θετικές κι όχι μόνο επιστήμες.

Και αν μην ξεχνάμε πως πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ως μάθημα επιλογής τα αρχαία στα σχολεία τη στιγμή που στη χώρα μας πριν δυο χρόνια, υπήρχε σε ορισμένους ανθρώπους, που είχαν θέσει ευθύνης, η σκέψη να καταργηθούν τα αρχαία ως μάθημα από το Γυμνάσιο. Αν και δεν συνέβη αυτό, ήρθε η υποβάθμιση τους με την κατάργηση από τις εξετάσεις του Γυμνασίου και τη μείωση των ωρών διδασκαλίας. Σημειώνεται ότι στο Βέλγιο πριν από δύο χρόνια μαθητές και καθηγητές διαδήλωσαν υπέρ της συνέχισης της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών και λατινικών με αφορμή πρόταση της βελγικής κυβέρνησης να καταργηθούν.

Τέλος, σε αυτούς που υποστηρίζουν πως η εκμάθηση των αρχαίων ελληνικών είναι άχρηστη γιατί δεν χρησιμεύει πουθενά στο σύγχρονο κόσμο, την απάντηση έδωσε ο Ευκλείδης πριν χιλιάδες χρόνια και ταιριάζει στον καθένα που πιστεύει το παραπάνω. Κάποιος που είχε αρχίσει να διδάσκεται γεωμετρία δίπλα στον Ευκλείδη, μόλις έμαθε το πρώτο θεώρημα τον ρώτησε: «Τι περισσότερο θα κερδίσω αν τα μάθω όλα αυτά;». Τότε, ο Ευκλείδης φώναξε το δούλο του και είπε: «Δώσε σε αυτόν τρεις οβολούς, διότι έχει ανάγκη να κερδίσει από ό, τι μαθαίνει».

Τα αρχαία ελληνικά, λοιπόν, δεν είναι ούτε νεκρά ούτε άχρηστα αλλά είναι ζωντανά στις λέξεις που τώρα γράφω, στις λέξεις που λέμε. Είναι μία γλώσσα- η κοινή ελληνική-που άντεξε στο πέρασμα του χρόνου, στις υποδουλώσεις και γενικά σε κάθε κρίσιμη στιγμή που πέρασε το έθνος μας. Είναι αυτή που αποτέλεσε στυλοβάτη του ελληνισμού και μέσω αυτής εκφράστηκε το μεγαλείο του λαού, του ψυχικού και πνευματικού μας κόσμου.

Ολοκληρώνοντας τις σκέψεις μου θυμήθηκα εκείνες τις τρεις αράδες του Ελύτη:

**«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική
Το σπίτι φωτικό στις αμμουδιές του Ομήρου
Μονάχη έγνωια η γλώσσα μου
στις αμμουδιές του Ομήρου»**